Socialförsäkringsutskottets betänkande 1985/86:12

om ökat förtroendemannainflytande i försäkringskassorna m. m. (prop. 1985/86:73)

SfU1985/86:12

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 1985/86:73 om ökat förtroendemannainflytande i försäkringskassorna m. m. samt 13 med anledning av propositionen väckta motioner.

Propositionen innehåller förslag om att ersätta försäkringskassornas pensionsdelegationer och försäkringsnämnder med enhetliga förtroendemannaorgan kallade socialförsäkringsnämnder. Utskottet tillstyrker förslaget och avstyrker därmed fyra motioner (m) som yrkar avslag på propositionen. Socialförsäkringsnämnden föreslås få sju ledamöter. Ordföranden utses av regeringen medan landstinget utser tre ledamöter och riksförsäkringsverket tre ledamöter efter förslag från organisationer på arbetsmarknaden. Utskottet tillstyrker också detta förslag och avstyrker därmed en motion (s) med yrkande om att landstinget skall utse samtliga de ledamöter som inte utses av regeringen, varav tre på förslag av lokala arbetsmarknadsparter. Samtidigt avstyrker utskottet två motioner (c och fp) där motionärerna likaså anser att landstinget skall utse sex ledamöter. Dessa senare motioner avvisar dock förslaget om särskild representation för arbetsmarknadens parter.

I propositionen föreslås också att särskilda läkarledamöter inte skall utses i socialförsäkringsnämnden. Förslaget tillstyrks av utskottet. Samtidigt avstyrks fyra motioner (c, fp och två s) med förslag om olika former för läkarmedverkan vid nämndens sammanträden. Propositionen innehåller även förslag om att den som har kommunal rösträtt är valbar som ledamot eller suppleant i försäkringskassas styrelse eller socialförsäkringsnämnd. Socialförsäkringsnämndens kompetensområde föreslås vidare omfatta sådana beslut som har stor betydelse för den enskildes försörjning och som innehåller betydande inslag av skälighetsbedömning. Beträffande omprövning av beslut föreslås att socialförsäkringsnämnden inte skall ompröva sina egna beslut. Nämnden föreslås emellertid i vissa fall ompröva beslut som fattas av tjänsteman hos försäkringskassan. Det gäller även här sådana beslut som har betydelse för den enskildes försörjning och i betydande utsträckning innehåller skälighetsbedömningar. Utskottet tillstyrker samtliga dessa förslag.

Utskottet avstyrker däremot en motion (s) med förslag om slopande av rätten för föredraganden i socialförsäkringsnämnden att få från beslutet avvikande mening antecknad till protokollet.

Propositionen innehåller också förslag om att den regel som medger undantag från huvudregeln att yrkesdomare i försäkringsrätt skall vara

1 *Riksdagen 1985/86. 11 saml. Nr 12*

lagfarna tas bort. Utskottet tillstyrker detta förslag.

Den nya organisationen med socialförsäkringsnämnder föreslås träda i kraft den 1 januari 1987, medan de ändrade reglerna för omprövning av beslut föreslås träda i kraft den 1 januari 1988.

Propositionen

I proposition 1985/86:73 har regeringen (socialdepartementet) föreslagit riksdagen att anta inom socialdepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1962:382) angående införande av lagen om allmän försäkring,
3. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
4. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
5. lag om ändring i lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring,
6. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
7. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
8. lag om ändring i lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar,
9. lag om ändring i lagen (1984:989) om socialförsäkringsväsendet under krig och krigsfara.

Lagförslagen återfinns som bilaga till betänkandet.

Motioner

Motioner väckta med anledning av propositionen

I motion 1985/86:259 av Kurt Ove Johansson m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar anta följande förslag till tillägg i AFL 18 kap. 22 § andra stycket:

Läkare utsedd av den allmänna försäkringskassan skall närvara vid socialförvaltningsnämnds sammanträde för att biträda med medicinsk sakkunskap.

I motion 1985/86:260 av Nils Carlshamre m. fl. (m) hemställs att riksdagen med avslag på proposition 1985/86:73 om ökat förtroendemannainflytande i försäkringskassorna m. m. hos regeringen begär nytt förslag i enlighet med vad i motionen anförts.

I motion 1985/86:261 av Gustav Persson m. fl. (s) hemställs att riksdagen antar följande förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring:

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 20 § lagen (1962:381) om allmän försäkring skall ha följande lydelse.

En socialförsäkringsnämnd skall bestå av sju ledamöter. Av dessa utses en ledamot, som skall vara nämndens ordförande, av regeringen. Övriga ledamöter utses av landstingen, varav tre efter förslag av arbetsmarknadens parter. Om kassans verksamhetsområde utgörs av en kommun skall de övriga ledamöterna väljas av kommunfullmäktige i stället för av landstinget. Nämnden utser inom sig en vice ordförande.

Bestämmelserna i 7 § fjärde stycket om val av ledamöter eller suppleanter i styrelse för allmän försäkringskassa skall tillämpas vid landstingets och kommunfullmäktiges val av ledamöter eller suppleanter i socialförsäkringsnämnd.

I motion 1985/86:262 av Marianne Stålberg och Margareta Winberg (s) hemställs att riksdagen antar följande förslag till tillägg i regeringens förslag till lag om ändring i lagen om allmän försäkring 18 kap. 21 §:

Försäkringskassan skall se till att socialförsäkringsnämnden har tillgång till medicinsk sakkunskap vid sina sammanträden.

I motion 1985/86:263 av Ove Karlsson m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna de angivna skälen för att under en övergångstid på två och ett halvt år inrätta specialnämnder för arbetsskadeärenden.

I motion 1985/86:264 av Karin Israelsson m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att lagen om allmän försäkring 18 kap. 22 § andra stycket skall kompletteras med den i motionen föreslagna lydelsen.

I motion 1985/86:265 av Görel Bohlin (m) hemställs att riksdagen avslår proposition 1985/86:73.

I motion 1985/86:266 av Marianne Stålberg m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att regionalpolitiska hänsyn bör utgöra en tungt vägande faktor vid fördelningen av antalet nämnder till försäkringskassorna.

I motion 1985/86:267 av Marianne Stålberg och Gustav Persson (s) hemställs att riksdagen beslutar att meningen "Har föredraganden från beslutet avvikande mening skall denna antecknas till protokollet" utgår ur lagen om allmän försäkring 18 kap. 21 §.

I motion 1985/86:268 av Arne Svensson (m) hemställs att riksdagen avslår proposition 1985/86:73 i sin helhet.

I motion 1985/86:269 av Karin Israelsson m. fl. (c) hemställs

1. att riksdagen beslutar att lagen om allmän försäkring 18 kap. 20 § första och andra styckena skall ges den av motionärerna föreslagna lydelsen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående lokalkontorens arbetsuppgifter för att bibehålla en decentralistisk organisation.

I motion 1985/86:270 av Margareta Andrén m. fl. (fp) hemställs

1. att riksdagen beslutar att lagen om allmän försäkring 18 kap. 20 § första och andra styckena skall ha följande lydelse:

En socialförsäkringsnämnd skall bestå av sju ledamöter. Av dessa utses en ledamot, som skall vara nämndens ordförande, av regeringen. Övriga ledamöter utses av landstingen.

Om kassans verksamhetsområde utgörs av en kommun skall de övriga ledamöterna väljas av kommunfullmäktige i stället för av landstingen.

Nämnden utser inom sig en vice ordförande.

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om läkares medverkan vid sammanträden med socialförsäkringsnämnden.

I motion 1985/86:271 av Margareta Gard (m) hemställs att riksdagen avslår regeringens proposition 1985/86:73 om ökat förtroendemannainflytande i försäkringskassorna m. m.

Utskottet

Inledning

I och med att lagen om allmän försäkring trädde i kraft den 1 januari 1963 infördes en ny och gemensam organisation för sjukförsäkringen och den allmänna pensioneringen. De tidigare lokala och centrala sjukkassorna omvandlades till allmänna försäkringskassor med lokal- och centralkontor. Förtroendemannainflytandet i försäkringskassornas beslutande organ ansågs redan vid lagens tillkomst ha stor betydelse. I varje försäkringskassa skulle det finnas en styrelse med befogenhet att, i den mån inte annat var särskilt föreskrivet, besluta i de ärenden som kassan hade att behandla. För beslut i ärenden angående förtidspensioner m. m. skulle det finnas en eller flera pensionsdelegationer i varje kassa. Dessutom skulle det finnas försäkringsnämnder för varje kommun inom kassans geografiska område. I såväl styrelse, pensionsdelegation som försäkringsnämnd skulle förtroendemän finnas företrädda. Formerna för förtroendemannainflytandet i försäkringskassorna har varit i stort sett oförändrade sedan den nya organisationen infördes. Frågan har dock varit föremål för åtskilliga diskussioner och utredningar under årens lopp.

På initiativ av Försäkringskasseförbundet (FKF) tillkom i samarbete med riksförsäkringsverket (RFV) den s. k. RFV/FKF-utredningen. Utredningen lade år 1980 fram ett förslag om de förtroendevaldas medverkan i försäkringskassorna. Efter viss överarbetning i en särskild arbetsgrupp överlämnades utredningsmaterialet till regeringen för att ingå i underlaget för fortsatta överväganden i frågan.

Utredningen om förtroendevalda i försäkringskassorna (S 1983:05) har haft i uppdrag att slutföra det utredningsarbete om förtroendevaldas medverkan vid beslut av försäkringskassa som bedrivits gemensamt av riksförsäkringsverket och Försäkringskasseförbundet. I betänkandet (SOU 1985:21), Ökat förtroendemannainflytande i försäkringskassorna, har utredningen redovisat förslag om att ersätta nuvarande pensionsdelegationer och försäkringsnämnder med enhetliga förtroendemannaorgan kallade socialförsäkringsnämnder och om att förtroendevalda skall medverka vid omprövning av vissa ärendetyper inom bl. a. sjukförsäkringsområdet samt vid beslut om vissa åtgärder vid långa sjukfall m. m.

Propositionens förslag om ändrade bestämmelser för förtroendemannainflytandet i försäkringskassorna bygger i allt väsentligt på utredningens förslag.

I propositionen finns också förslag till ändrade regler angående möjligheterna för icke lagfarna att bli yrkesdomare i försäkringsrätt. Propositionen

bygger här på ett förslag av försäkringsdomstolskommittén (S 1980:10) i dess slutrapport (Ds S 1982:10) Försäkringsdomstolarna.

Lagförslagen i propositionen föreslås träda i kraft den 1 januari 1987. De ändrade reglerna för omprövning av beslut föreslås träda i kraft den 1 januari 1988.

Förtroendemannainflytande i försäkringskassorna

Beslutande organ där förtroendemän ingår som ledamöter

Enligt 18 kap. 1 § (1962:381) om allmän försäkring (AFL) skall det finnas en försäkringskassa i varje landstingskommun och kommun som inte tillhör landstingskommun. För varje försäkringskassa skall det finnas en styrelse, en eller flera pensionsdelegationer samt försäkringsnämnder. Riksförsäkringsverket kan föreskriva att försäkringsnämndens verksamhetsområde skall omfatta flera kommuner eller del av en kommun.

Försäkringskassans styrelse har det övergripande ansvaret för att verksamheten inom kassans geografiska område sker i enlighet med lagar och andra bestämmelser. Ansvaret vad gäller pensionsdelegationernas och försäkringsnämndernas verksamhetsområde inskränker sig dock för styrelsens del till ett ansvar för att tjänstemän och förtroendemän har de kunskaper och resurser som behövs för en riktig handläggning av försäkringsärendena. Vad gäller styrelsens ansvarsområde föreslås i propositionen inga förändringar i nuvarande förhållanden. I propositionen betonas emellertid styrelsens ansvar för att tjänstemännen hos kassan ger de förtroendevalda ett godtagbart beslutsunderlag. Det ankommer också på kassastyrelsen att se till att ledamöterna i kassans beslutande organ får den utbildning och information de behöver för att kunna fullgöra sin uppgift.

Pensionsdelegationernas och försäkringsnämndernas ansvarsområden är noggrant definierade. Pensionsdelegationerna beslutar i enskilda ärenden som gäller rätten till sjukbidrag och förtidspension, utom till äldre försäkrade på enbart arbetsmarknadsmässiga grunder, samt handikappersättning och vårdbidrag. Delegationerna beslutar också i livränteärenden och ärenden om arbetssjukdom enligt lagen om arbetsskadeförsäkring och lagen om statligt personskadeskydd. Beslut i vissa delpensionsärenden tillhör också delegationernas ansvarsområde.

Ärenden om inkomstprövade förmåner, dvs. hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension samt änkepension med anledning av dödsfall som inträffat före den 1 juli 1960, prövas av försäkringsnämnd. Nämnden skall också ge råd och upplysningar i lokala ärenden till försäkringskassan. Beslutanderätten får i vissa ärenden utövas av nämndens ordförande ensam. Detta är numera fallet i större delen av de ärenden som skall avgöras i försäkringsnämnd.

Socialförsäkringsnämnder

I propositionen föreslås att de nuvarande pensionsdelegationerna och försäkringsnämnderna slopas och ersätts av enhetliga förtroendemannaor-

gan, socialförsäkringsnämnder. En sådan förändring av förtroendemannainflytandet avses ge de förtroendevalda ökade kunskaper om och inflytande över tillämpningen av reglerna om olika socialförsäkringsförmåner. I propositionen framhålls att den nuvarande uppdelningen av beslutsfunktionerna för de förtroendevalda beroende på ärendeslag etc. utesluter de förtroendevalda från reellt inflytande över viktiga delar av försäkringskassornas verksamhet.

I fyra motioner yrkas avslag på propositionen i sin helhet. Motionärerna Nils Carlshamre m. fl. i motion 260, Görel Bohlin i motion 265, Arne Svensson i motion 268 och Margareta Gard i motion 271 anför alla att förslaget i propositionen innebär en minskning av förtroendemannainflytandet i och med att det totala antalet beslutsorgan med förtroendemannaledamöter minskar. I motion 260 förordas i stället en utbyggnad av den existerande lokala organisationen med ett decentraliserat beslutsfattande till försäkringsnämnderna vilka samtidigt bör ges ökad kompetens. Motionärerna anser vidare att läkare även i fortsättningen skall ingå som ledamöter i de beslutande organen hos försäkringskassan. Enligt motionärerna innebär läkarnas medverkan en ökad trygghet för beslutsfattarna och ett mindre beroende av handläggande tjänstemän hos kassan. Motionärerna anser slutligen att kostnaderna för den föreslagna omorganisationen inte är tillräckligt noggrant analyserade.

Utskottet anser det angeläget med ett ökat inflytande och en ökad insyn för förtroendevalda i försäkringskassornas verksamhet. De olika försäkringsärenden som kassorna avgör har ofta mycket stor betydelse för den enskildes ekonomi. Ett ökat förtroendemannainflytande stärker enligt utskottets uppfattning rättssäkerheten inom försäkringsområdet. Utskottet delar den uppfattning som framförs i propositionen att införandet av socialförsäkringsnämnder innebär en utökning och förstärkning av de förtroendevaldas inflytande i försäkringskassorna. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet bifall till motionerna 260, 265, 268 och 271. Utskottet återkommer till frågan om läkarmedverkan i socialförsäkringsnämnderna i det följande.

Propositionen innehåller vidare förslag om att regeringen skall besluta om antalet socialförsäkringsnämnder i riket. Det skall därefter ankomma på riksförsäkringsverket att efter förslag från resp. försäkringskassa besluta om antalet nämnder i varje kassa. Verket skall tillse att varje kassa får så många nämnder som behövs med hänsyn till kassans storlek och ärendemängd. Som huvudregel avses gälla att varje nämnd skall ansvara för viss del av försäkringskassans geografiska område. Med nuvarande ärendeantal, sammanträdesfrekvens samt en önskvärd situation med behandling av 40–45 ärenden per sammanträde uppskattas i propositionen att ca 150 socialförsäkringsnämnder behöver inrättas. Dessa uppskattningar bygger på beräkningar gjorda av förtroendemannautredningen.

Den nya organisationen med socialförsäkringsnämnder innebär i vissa avseenden en ny indelning av försäkringskassornas lokalkontor i regionala enheter. Det är därför nödvändigt att kassornas organisation successivt anpassas till den nya nämndorganisationen. En lokal anpassning av organisationen hos försäkringskassorna förutsätts också kunna ske vilket i sin tur kan påverka såväl indelningen i den nya nämndorganisationen som antalet nämnder hos kassorna.

Marianne Stålberg m. fl. anför i motion 266 att de enskilda kassornas ärendemängd inte enbart bör få vara avgörande för hur många socialförsäkringsnämnder som skall finnas hos resp. kassa. En alltför strikt tillämpning av ärendemängden som avgörande för antalet nämnder hos en kassa skulle kunna vara förödande för servicen i glesbygdslänen. Motionärerna förordar därför att regionalpolitiska hänsyn bör vara en tungt vägande faktor vid fördelningen av antalet nämnder till försäkringskassorna. Vikten av att regionalpolitiska hänsyn tillmäts stor betydelse vid införandet av den nya nämndorganisationen betonas också i motion 269 yrkande 2 av Karin Israelsson m. fl. Motionärerna förutser att förändringar kan behöva ske på de lokalkontor som kommer att fungera som kanslier för socialförsäkringsnämnderna. Enligt motionärerna måste lokalkontoren behållas väl decentraliserade i länet. Detta kan endast bli möjligt om regionalpolitiska faktorer ges stor vikt vid indelningen i nämnder.

Utskottet anser att den föreslagna organisationen och förslaget om hur fördelningen av socialförsäkringsnämnder skall ske ger ett stort utrymme för regionala variationer. Som anförs i motionerna 266 och 269 är det betydelsefullt att försäkringskassornas service bibehålls även i glesbygd. Det är därför enligt utskottets mening angeläget att regionalpolitiska faktorer tillmäts betydelse vid fördelningen av socialförsäkringsnämnderna över landet. Det ankommer också på de olika försäkringskassornas styrelser att ta sådana hänsyn i sina förslag till fördelning av socialförsäkringsnämnderna inom det egna kassaområdet. Utskottet anser således att den föreslagna modellen för fördelning av nämnder över landet ger de möjligheter till regionalpolitiska avväganden som efterlyses i motionerna. Med det anförda får därför motionerna 266 och 269 yrkande 2 anses tillgodosedda.

Socialförsäkringsnämnderna bör enligt propositionen besluta i alla typer av ärenden som hör till nämndernas ansvarsområden. I vissa pensionsdelegationer tillämpas i dag en specialisering av innebörd att vissa ärendeslag beslutas i en särskild delegation. Propositionen innehåller därför förslag om möjligheter till specialisering inom den nya nämndorganisationen. Det föreslås ankomma på riksförsäkringsverket att fatta beslut om sådan specialisering. Departementschefen förutsätter att specialisering av nämnder sker restriktivt.

Ove Karlsson m. fl. anför i motion 263 att handläggningen av ärenden enligt lagen om arbetsskadeförsäkring varit besvärlig och tidsödande. I många fall krävs särskilda kunskaper hos dem som handlägger sådana ärenden. För att komma till rätta med de stora balanserna av ännu icke avgjorda arbetsskadeärenden föreslår motionärerna att möjligheter ges att under en övergångstid på två och ett halvt år inrätta specialnämnder för arbetsskadeärenden.

Utskottet vill för sin del poängtera betydelsen av att socialförsäkringsnämnderna fattar beslut i alla typer av ärenden som faller inom nämndernas kompetensområde. Detta är viktigt inte minst av det skälet, att ett meningsfullt förtroendemannainflytande förutsätter en bred kompetens inom de centrala delarna av socialförsäkringsområdet. En specialisering av ärendetyper till vissa nämnder kan motverka detta syfte. Utskottet inser emellertid att en specialisering i vissa situationer kan vara en lämplig metod

att komma till rätta med framför allt tillfälliga ärendeanhopningar hos försäkringskassorna. Som nämnts skall också riksförsäkringsverket kunna medge att specialiserade socialförsäkringsnämnder inrättas i vissa fall. Utskottet delar dock uppfattningen att sådan specialisering bör tillämpas restriktivt. Med det anförda bör motion 263 anses besvarad.

Socialförsäkringsnämndens sammansättning

De nuvarande pensionsdelegationerna har åtta ledamöter. Ordföranden och vice ordföranden utses av regeringen. Riksförsäkringsverket utser fyra ledamöter varav två skall vara läkare och två skall ha särskild erfarenhet av arbetsförhållanden. Återstående två ledamöter utses av landstinget eller, om det gäller försäkringskassa vars verksamhetsområde utgörs av kommun, av kommunfullmäktige. I delpensionsärenden ersätts läkarledamöterna av två ledamöter som utses av arbetsmarknadsstyrelsen. För de ledamöter som ej utses av regeringen utses suppleanter.

Försäkringsnämnden har minst fem och högst sju ledamöter som väljs av kommunfullmäktige. För ledamöterna skall utses suppleanter.

De nya socialförsäkringsnämnderna föreslås få sju ledamöter. Ordföranden skall enligt propositionen utses av regeringen. Tre ledamöter väljs av landstinget – eller i förekommande fall – av kommunfullmäktige. De återstående tre ledamöterna föreslås utses av riksförsäkringsverket efter förslag av arbetsmarknadens partsorganisationer. För alla ledamöter utom ordföranden utses suppleanter.

I motion 261 av Gustav Persson m. fl. föreslås att ordföranden i socialförsäkringsnämnden i enlighet med propositionen skall utses av regeringen medan övriga ledamöter skall utses av landstinget och i förekommande fall av kommunen. Valet av de tre arbetsmarknadsrepresentanterna bör härvid ske efter förslag av arbetsmarknadsparternas regionala organ. Motionärerna hävdar att ett regionalt organ har större kännedom om sådana lokala särdrag i den arbetsmarknadsmässiga strukturen som bör återspeglas vid valet av representanter i socialförsäkringsnämnden. Uppfattningen att regeringen skall utse ordförande i nämnden medan övriga ledamöter utses av landstingen delas också av Karin Israelsson m. fl. i motion 269 yrkande 1 och av Margareta Andrén m. fl. i motion 270. I båda motionerna anförs dock att arbetsmarknadens parter inte bör ges någon särskild representation i nämnden. Motionärerna i motion 269 vill i stället betona folkrörelseanknytningen när det gäller att utse ledamöterna. Såväl i motion 269 som i motion 270 hävdas att landstingen har större möjligheter än riksförsäkringsverket att återspegla traktens strukturella särdrag när det gäller att utse ledamöter i nämnden.

Utskottet anser det vara av stor vikt att socialförsäkringsnämnden får en så bred och allsidig representation från det egna kassaområdet som möjligt. De ledamöter som utses av landstinget eller i förekommande fall av kommunen förutsätts garantera en sådan representation. Det är vidare enligt utskottets uppfattning betydelsefullt att representanter för arbetsmarknaden ingår i socialförsäkringsnämnderna. Även denna representation bör vara så bred och heltäckande som möjligt med hänsyn till såväl regionens som hela rikets

intressen. Dessa båda intressen tillgodoses enligt utskottets uppfattning bäst om representanterna utses av riksförsäkringsverket. I det lagförslag som bifogats propositionen föreslås att dessa senare representanter utses efter förslag av partsorganisationer på arbetsmarknaden. Av departementschefens uttalande i propositionen och av specialmotiveringen till den föreslagna lagtexten framgår emellertid att avsikten är att bereda plats i socialförsäkringsnämnderna också för egenföretagarsidan. Eftersom dessa saknar en egen partsorganisation på arbetsmarknaden och utskottet anser det värdefullt att även egenföretagarna får delta i socialförsäkringsnämndernas arbete föreslår utskottet att 18 kap. 20 § första stycket tredje meningen AFL ändras i enlighet härmed. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna 261, 269 yrkande 1 och 270 yrkande 1.

Läkarmedverkan

I pensionsdelegationerna skall ingå två av riksförsäkringsverket utsedda läkare. För de ledamöter riksförsäkringsverket utser skall även utses suppleanter. Regeringen får föreskriva att två suppleanter skall utses för var och en av läkarledamöterna.

De nya socialförsäkringsnämnderna föreslås i propositionen inte få särskild läkarrepresentation. Propositionen betonar läkarens roll vid beredningen av försäkringsärenden. Denna roll bör dock skiljas ut från själva beslutsfunktionen. Det är viktigt för den enskilde vars ärende behandlas i socialförsäkringsnämnden att få ta del av allt det material som utgör underlag för nämndens beslut. De rent medicinska synpunkter som en läkare kan tillföra ett ärende bör därför tillföras ärendet under beredningsstadiet så att den som berörs har möjlighet att bemöta uppgifterna eller i förkommande fall komplettera handlingarna i ärendet.

Kurt Ove Johansson m. fl. delar i motion 259 uppfattningen att läkare inte skall ingå som ledamöter i nämnden. Däremot yrkar motionärerna att en läkare utsedd av försäkringskassan skall närvara vid socialförsäkringsnämndens sammanträden för att biträda med medicinsk sakkunskap. Motionärerna anser att det finns risk för att ärendena fördröjs eller att nämnden fattar felaktiga beslut på grund av att ofullständigt beslutsunderlag om läkare saknas vid nämndens sammanträden. Liknande synpunkter framförs av Marianne Stålberg och Margareta Winberg i motion 262. Motionärerna förordar att en läkare är närvarande vid socialförsäkringsnämndens sammanträden eller i vart fall finns tillgänglig för frågor under pågående sammanträde. Karin Israelsson m. fl. anser i motion 264 att avsaknaden av medicinsk expertis vid socialförsäkringsnämndens sammanträden kan leda till att ärenden bordläggs i onödan. Motionärerna yrkar därför att 18 kap. 22 § AFL kompletteras med en mening av innebörd att försäkringskassan skall se till att nämnden har tillgång till medicinsk expertis vid sina sammanträden. I motion 270 yrkande 2 av Margareta Andrén m. fl. begärs ett tillkännagivande om att socialförsäkringsnämnden vid sina sammanträden skall ha tillgång till konsulter bestående av läkare med olika specialiteter då ärenden med medicinsk bedömning föredras.

Utredningen om förtroendevalda i försäkringskassorna – vars förslag om att läkare inte skulle ingå som ledamöter i socialförsäkringsnämnderna ligger till grund för propositionen – framhöll att förslaget inte innebar att läkarnas roll vid bedömandet av vissa ärenden skulle minska. Utredningen ansåg att den medicinska utredningen i ärenden borde göras fullödig genom kontakter med behandlande läkare och förfrågningar hos förtroendeläkare och konsultläkare och att detta skulle dokumenteras i det beslutsunderlag som skulle ligga till grund för nämndens beslut. Ärendena skulle när de redovisades för de förtroendevalda vara så noggrant och fullständigt belysta att det inte skulle behövas medverkan av läkare vid sammanträdet. Utredningen förutsåg dock att ledamöterna kunde behöva ha tillgång till medicinsk sakkunskap om de skulle vilja ställa frågor angående diagnoser, prognoser och annat, som kunde komma upp vid själva sammanträdet. Utredningen ansåg att varje försäkringskassas styrelse borde få avgöra på vilket sätt nämndernas behov av läkarmedverkan skulle tillgodoses. Denna frihet för styrelsen att tillgodose behovet av läkarmedverkan kritiserades i en reservation till utredningsbetänkandet. För att få en likartad behandling i alla kassor föreslog reservanterna att en skyldighet för kassans förtroendeläkare att närvara vid nämndens sammanträden skulle skrivas in i AFL.

I propositionen framhåller departementschefen att hon är tveksam till att det föreskrivs att förtroendeläkare generellt skall närvara vid nämndsammanträdena. Nämnden kan, anför hon, när så är påkallat i ett enskilt ärende höra den förtroendeläkare som kan antas lämna upplysningar i ärendet. I propositionen understryks också vad utredningen framhållit om vikten av en fullödig medicinsk utredning under ärendets beredning.

Utskottet delar bedömningen att en generell skyldighet för förtroendeläkare att delta i nämndens sammanträden inte bör föreskrivas och avstyrker bifall till motion 259.

Motionerna 262 och 264 innehåller inte något förslag om en absolut skyldighet för läkare att delta i nämndens sammanträden utan syftet synes i första hand vara att tillförsäkra nämnden tillgång till medicinsk expertis i anslutning till sammanträdena. Utskottet finner inte att motionskraven behöver stå i motsatsställning till vad som anförts av utredningen och i propositionen i denna fråga. Utskottet har full förståelse för att socialförsäkringsnämnderna kan känna ett behov av att ha medicinsk expertis tillgänglig i anslutning till nämndens sammanträden. Propositionens förslag innebär också enligt utskottets uppfattning en betydande frihet för kassastyrelsen att utforma arbetsformerna så att bl. a. detta behov kan bli tillgodosett.

Även utskottet vill understryka vikten av en fullödig beredning av ärendena eftersom en sådan enligt utskottets mening ger den bästa garantin för ett reellt förstärkt förtroendemannainflytande i besluten. Om beredningen av ärendena sker med omsorg och noggrannhet och ett fullständigt beslutsunderlag tillställs ledamöterna före sammanträdet bidrar detta till att minska behovet av kompletterande upplysningar från medicinsk expertis vid själva beslutstillfället. Det ankommer på försäkringskassans styrelse att se till att den tjänsteman som får i uppdrag att föredra ärenden i nämnden har sådana kunskaper om såväl det enskilda ärendet som den lagstiftning som gäller och den praxis som tillämpas att beslutsunderlaget fyller de nämnda

kraven. Utskottet anser med det anförda att motionerna 262 och 264 är tillgodosedda.

Såvitt gäller motion 270 uppfattar utskottet huvudsyftet med denna så, att en medicinsk fråga i ett ärende bör bedömas av en läkare som är specialist inom det område ärendet berör. Med anledning härav finner utskottet skäl understryka att försäkringskassorna i sådana ärenden som kräver mer ingående medicinska bedömningar bör inhämta upplysningar om medicinska frågor från en läkare med den specialitet som ärendet gäller. Om, såsom utskottet ovan närmare utvecklat, läkarens bedömningar tillförs ärendet redan under beredningsstadiet torde i regel något behov av specialistläkare vid själva beslutstillfället inte kvarstå. Med det anförda får även motion 270 anses tillgodosedd.

Kravet på svenskt medborgarskap för ledamöter i försäkringskassornas styrelser m. m.

För närvarande gäller att en ledamot i allmän försäkringskassas styrelse, pensionsdelegation och försäkringsnämnd skall vara svensk medborgare. Sådant uppdrag får inte heller innehas av den som är omyndig.

I propositionen föreslås att en person som har kommunal rösträtt skall kunna utses till ledamot eller suppleant i en försäkringskassas styrelse eller socialförsäkringsnämnd. Förslaget innebär en anpassning till riksdagens beslut (prop. 1985/86:7, LU 12, rskr. 33) om att kravet på svenskt medborgarskap skall slopas på området där kravet på anknytning till Sverige kan tillgodoses på annat sätt.

Utskottet ansluter sig till förslaget.

Ärenden hos försäkringskassorna som bör avgöras av förtroendemannaorgan

I den mån inte annat föreskrivs är det försäkringskassans styrelse som beslutar i ärenden som kassan har att behandla.

Pensionsdelegationen beslutar i frågor om förtidspension – med undantag för frågor om förtidspension på rena arbetsmarknadsskäl där tjänstemän fattar besluten –, handikappersättning och vårdbidrag. Rätten till dessa förmåner regleras i lagen om allmän försäkring. Delegationen beslutar vidare i vissa delpensionsärenden om ärendet är vidlyftigt eller svårt eller om en tjänsteman finner skäl föreligga mot bifall till en ansökan om delpension. Delegationen beslutar slutligen i ärenden angående rätt till livränta eller frågor om arbetsskada av annan orsak än olycksfall enligt lagen om arbetsskadeförsäkring och lagen om statligt personskadeskydd.

Försäkringsnämnden beslutar om förmåner enligt lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension. Nämnden beslutar vidare i frågor rörande änkepension i anledning av dödsfall som inträffat före den 1 juli 1960. Enligt särskilda bestämmelser kan nämndens ordförande besluta i vissa av de ärenden som faller inom nämndens kompetensområde.

Tjänstemän beslutar i det stora flertalet försäkringsärenden. Detta är fallet med sjuk- och föräldraförsäkringsärenden, arbets- och yrkesskadeärenden till följd av olycksfall, barnbidrags- och bidragsförskottsärenden, ärenden

rörande kontant arbetsmarknadsstöd, vuxenstudieförmåner samt utbildningsbidrag. Tjänstemän beslutar också i ärenden angående ålderspension, familjepension, barntillägg, pensionstillskott, förtidspension på rena arbetsmarknadsskäl samt de flesta delpensionsärenden.

I propositionen föreslås som tidigare nämnts ingen ändring av styrelsens uppgifter hos försäkringskassorna. Förslaget att ersätta de nuvarande pensionsdelegationerna och försäkringsnämnderna med socialförsäkringsnämnder har emellertid medfört ett behov av att mera detaljerat definiera de nya nämndernas kompetensområde. Enligt propositionen har utgångspunkten varit att de förtroendevaldas medverkan i socialförsäkringsärenden bör koncentreras till sådana typer av ärenden där utgången har stor betydelse för den försäkrade från trygghets- och försörjningssynpunkt och där avgörandet också inrymmer betydande inslag av skälighetsbedömning. Mot denna bakgrund föreslås i propositionen att socialförsäkringsnämnden skall avgöra ärenden angående förtidspension med undantag för förtidspension på rena arbetsmarknadsskäl. Nämnden föreslås vidare besluta i ärenden angående handikappersättning, vårdbidrag, delpension till egenföretagare eller i övrigt vidlyftiga eller svåra delpensionsärenden. Beslutsrätten föreslås också omfatta ärenden angående arbetssjukdom eller egenlivränta enligt lagen om arbetsskadeförsäkring, sjukdom eller egenlivränta enligt lagen om statligt personskadeskydd, eftergift av återkrav för utgivet bidragsförskott samt inkomstprövade pensionsförmåner i vissa fall. Sistnämnda fall innefattar hustrutillägg på grund av särskilda skäl, rätt till inkomstprövad förmån när en försäkrad åberopat oriktig uppgift eller underlåtit att anmäla förhållanden som kunnat påverka rätten till och storleken av förmånen samt ärenden om inkomstprövade förmåner som inrymmer frågor om avhänt kapital.

Propositionen har inte föranlett några särskilda yrkanden i denna del. Utskottet anser att den föreslagna definitionen av socialförsäkringsnämndens ansvarsområden står i god överensstämmelse med önskvärdheten av att förtroendemannainflytandet skall koncentreras till frågor av stor ekonomisk betydelse för den enskilde och med betydande inslag av skälighetsbedömning. Utskottet ansluter sig därför till förslaget.

Rätten att anmäla avvikande mening

Enligt 18 kap. 21 § andra stycket AFL kan föredraganden i pensionsdelegationen anmäla en från beslutet avvikande mening. Detta skall i så fall antecknas till protokollet.

I propositionen föreslås att rätten för föredraganden att anmäla avvikande mening på motsvarande sätt skall överföras till socialförsäkringsnämnden.

Marianne Stålberg och Gustav Persson anser i motion 267 att rätten för föredraganden att anmäla avvikande mening skall tas bort. Motionärerna anför att rätten använts i mycket begränsad omfattning samt att förvaltningsrättsutredningen i sitt betänkande (SOU 1983:73) Ny förvaltningslag föreslagit att liknande bestämmelser i statsförvaltningen i övrigt skall utmönstras.

I den proposition om ny förvaltningslag (prop. 1985/86:80) som nyligen lagts på riksdagens bord finns emellertid en bestämmelse i 19 § andra stycket

som ger fördraganden eller annan tjänsteman som är med om den slutliga handläggningen av ett ärende utan att delta i avgörandet rätt att få sin avvikande mening antecknad. Chefen för justitiedepartementet betonar särskilt i propositionen att parter och andra kan få värdefull information och vägledning genom att avvikande meningar inom myndigheten dokumenteras och bringas till deras kännedom. I vissa fall kan detta också ha ett allmänt intresse. Utskottet ansluter sig till denna bedömning och avstyrker bifall till motion 267.

Omprövning av förtroendemannabeslut

Enligt 20 kap. 10 § AFL skall försäkringskassan ompröva ett beslut om detta begärs av den enskilde som beslutet angår. Omprövning av beslut skall göras av lägst avdelningschef på kassans centralkontor. Har beslutet fattats av pensionsdelegation, försäkringsnämnd eller försäkringsnämnds ordförande skall delegationen eller nämnden i sin helhet göra omprövningen.

Försäkringskassan är enligt 20 kap. 10 a § AFL skyldig att ändra sitt beslut om det kommer till kassans kännedom att beslutet blivit felaktigt på grund av skrivfel, räknefel eller förbiseende, om det fattats på felaktigt underlag eller om det blivit oriktigt på grund av uppenbart oriktig rättstillämpning. Ett sådant beslut skall i allmänhet omprövas av en överordnad tjänsteman i förhållande till den som fattat det ursprungliga beslutet. Har beslutet fattats av pensionsdelegation, försäkringsnämnd eller försäkringsnämnds ordförande skall delegationen eller nämnden i sin helhet också i detta fall göra omprövning.

I propositionen föreslås att socialförsäkringsnämnden inte skall ompröva sitt eget beslut. Besvär över sådant beslut föreslås i stället gå direkt till försäkringsrätten. Beslut som fattats av tjänsteman hos försäkringskassan skall omprövas av kassan på begäran av den enskilde. Om beslutet gäller rätt till sjukpenning eller havandeskapspenning, fråga om indragning eller nedsättning av förmån, återbetalning av förmån samt rätt till inkomstprövade folkpensionsförmåner i vissa fall skall omprövning göras av socialförsäkringsnämnden. Departementschefen anför i propositionen att de ärenden som föreslås bli föremål för omprövning i socialförsäkringsnämnd i princip är av den karaktären att de har stor betydelse för den enskildes trygghet och försörjning och inrymmer ett betydande mått av skälighetsbedömning. Hon framhåller dessutom att det kan finnas anledning att överväga om vissa ytterligare ärendegrupper bör omprövas i nämnd när erfarenheter vunnits av den föreslagna ordningen.

Utskottet ansluter sig till förslaget.

Kravet på lagfarenhet för domartjänst i försäkringsrätt

Enligt 5 § lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar skall försäkringsrättsråd och försäkringsrättsassessorer vara lagfarna. Om det föreligger särskilda skäl får dock den som har god kännedom om socialförsäkringen utses till försäkringsrättsråd fastän han inte är lagfaren. Undantagsregeln tillkom i samband med att försäkringsrätterna inrättades år 1979 eftersom det fanns

ett behov av att till försäkringsrätterna under uppbyggnadsperioden kunna knyta personer med mångårig väl vitsordad tjänstgöring i försäkringskassa även om de saknade juridisk utbildning.

I propositionen föreslås att undantaget från kravet på att den som utses till yrkesdomare i försäkringsrätt skall vara lagfaren tas bort. Undantagsregeln har utnyttjats i liten omfattning och har inte använts över huvud taget under de senaste fem åren. Det fåtal domar som för närvarande inte är lagfarna berörs inte av förslaget.

Utskottet har ingen erinran mot förslaget.

Hemställan

1. beträffande *införande av socialförsäkringsnämnder*
att riksdagen avslår motionerna 1985/86:260, 1985/86:265, 1985/86:268 och 1985/86:271,

2. beträffande *regional fördelning av socialförsäkringsnämnder*
att riksdagen avslår motionerna 1985/86:266 och 1985/86:269 yrkande 2,

3. beträffande *specialiserade socialförsäkringsnämnder*
att riksdagen avslår motion 1985/86:263,

4. beträffande *utseende av ledamöter i socialförsäkringsnämnd*
att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del avslår motion 1985/86:261 och motionerna 1985/86:269 yrkande 1 och 1985/86:270 yrkande 1, sistnämnda motionsyrkanden i motsvarande delar,

5. beträffande *förslag om ledamöter från organisationer på arbetsmarknaden*
att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del avslår motionerna 1985/86:269 yrkande 1 och 1985/86:270 yrkande 1, båda i motsvarande delar,

6. beträffande *läkarmedverkan*
att riksdagen avslår motionerna 1985/86:259, 1985/86:262, 1985/86:264 och 1985/86:270 yrkande 2,

7. beträffande *rätten att anmäla avvikande mening*
att riksdagen avslår motion 1985/86:267,

8. beträffande *lagförslagen*
att riksdagen antar de i propositionen framlagda förslagen till
1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring, med den ändringen att 18 kap. 20 § ges följande lydelse:

Propositionens förslag	*Utskottets förslag*
20 §	
En socialförsäkringsnämnd skall bestå av sju ledamöter. Av dessa utses en ledamot, som skall vara nämndens ordförande, av regeringen. Av de övriga ledamöterna utses tre av riksförsäkringsverket efter förslag av *partsorganisationer* på ar-	En socialförsäkringsnämnd skall bestå av sju ledamöter. Av dessa utses en ledamot, som skall vara nämndens ordförande, av regeringen. Av de övriga ledamöterna utses tre av riksförsäkringsverket efter förslag av *organisationer* på arbets-

Propositionens förslag	*Utskottets förslag*
betsmarknaden och väljs tre av landstinget. Om kassans verksamhetsområde utgörs av en kommun, skall tre ledamöter väljas av kommunfullmäktige i stället för av landstinget. Nämnden utser inom sig en vice ordförande.	marknaden och väljs tre av landstinget. Om kassans verksamhetsområde utgörs av en kommun, skall tre ledamöter väljas av kommunfullmäktige i stället för av landstinget. Nämnden utser inom sig en vice ordförande.

För var och en av de av riksförsäkringsverket utsedda ledamöterna skall, efter förslag i samma ordning som enligt första stycket, en suppleant utses. För de ledamöter som har valts av landstinget eller kommunfullmäktige skall lika många suppleanter väljas.

Bestämmelserna i 7 § fjärde stycket om val av ledamöter eller suppleanter i styrelse för allmän försäkringskassa skall tillämpas vid landstingets och kommunfullmäktiges val av ledamöter eller suppleanter i socialförsäkringsnämnd.

2. lag om ändring i lagen (1962:382) angående införande av lagen om allmän försäkring,
3. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
4. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
5. lag om ändring i lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring,
6. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
7. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
8. lag om ändring i lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar,
9. lag om ändring i lagen (1984:989) om socialförsäkringsväsendet under krig och krigsfara.

Stockholm den 25 februari 1986

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Nils Carlshamre (m), Ralf Lindström (s), Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Ulla Johansson (s), Lena Öhrsvik (s), Nils-Olof Gustafsson (s), Siri Häggmark (m), Ingegerd Elm (s), Margó Ingvardsson (vpk), Eva Johansson (s), Barbro Sandberg (fp), Kersti Johansson (c) och Sten Andersson i Malmö (m).

Reservationer

1. Införande av socialförsäkringsnämnder (mom. 1)

Nils Carlshamre, Siri Häggmark och Sten Andersson i Malmö (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "det följande" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det angeläget att försäkringskassorna bedriver en väl fungerande verksamhet med god service till allmänheten. Försäkringskassorna har under senare år fått utstå kritik för sin handläggning av olika socialförsäkringsfrågor. Detta kan delvis ha sin grund i de rationaliseringar och därav följande organisationsförändringar som genomförts hos kassorna.

Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna har tagit fasta på kritiken och genomför därför för närvarande olika åtgärder för att förbättra sin service gentemot allmänheten.

Mot denna bakgrund finner utskottet att det kraftigt måste ifrågasättas om tiden är den lämpliga för att genomföra förändringar i försäkringskassornas förtroendemannaorganisation av det slag som föreslås i propositionen. Enligt utskottets uppfattning borde förtroendemannainflytandet i försäkringskassorna i stället ökas genom en decentralisering av beslutsfattandet till de lokala försäkringsnämnderna. Samtidigt bör försäkringsnämndernas kompetens utvidgas. Utskottet anser inte att förslaget om införande av socialförsäkringsnämnder ökar förtroendemannainflytandet i försäkringskassorna utan tvärtom minskar detsamma.

Utskottet finner vidare förslaget i propositionen om att läkarledamöter inte skall ingå i nämnderna olämpligt. Förslaget innebär att läkarledamöterna ersätts av representanter för arbetsmarknadens parter. Detta torde enligt utskottets mening bl. a. leda till ett ökat tjänstemannainflytande i socialförsäkringsnämnderna. Utskottet finner slutligen att de ekonomiska konsekvenserna av förslaget i propositionen är otillräckligt utredda. Detta medför att de ekonomiska beräkningar som redovisas i propositionen inte är tillförlitliga.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till propositionens förslag om införande av socialförsäkringsnämnder och tillstyrker således motionerna 1985/86:260, 1985/86:265, 1985/86:268 och 1985/86:271.

dels att utskottet under moment 1 bort hemställa

1. beträffande *införande av socialförsäkringsnämnder*

att riksdagen med bifall till motionerna 1985/86:260, 1985/86:265, 1985/86:268 och 1985/86:271 avslår proposition 1985/86:73.

2. Regional fördelning av socialförsäkringsnämnder (mom. 2)

Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Barbro Sandberg (fp) och Kersti Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "anses tillgodosedda", bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att de nya socialförsäkringsnämnderna bör kunna genomföras utan alltför stora ändringar i försäkringskassornas organisation. Det kan emellertid som framhålls i motion 269 inte undvikas att ökade administrativa insatser måste ske vid de lokalkontor hos kassorna som kommer att fungera som kanslier åt socialförsäkringsnämnderna. Detta får också konsekvenser för övriga lokalkontor inom nämndernas geografiska områden. Utskottet vill därför betona vikten av att lokalkontoren behålls väl decentraliserade i länet och att man således vid omorganisationen tar klart regionalpolitiska hänsyn. Med det anförda tillstyrker utskottet således motionerna 266 och 269 yrkande 2.

dels att utskottet under moment 2 bort hemställa

2. beträffande *regional fördelning av socialförsäkringsnämnder*

att riksdagen med bifall till motionerna 1985/86:266 och 1985/86:269 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Utseende av ledamöter i socialförsäkringsnämnd (mom. 4)

Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Margó Ingvardsson (vpk), Barbro Sandberg (fp) och Kersti Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Utskottet anser" och slutar på s. 9 med "270 yrkande 1" bort i de delar som berör utseende av ledamöter i socialförsäkringsnämnd ha följande lydelse:

Utskottet anser det vara av stor vikt att socialförsäkringsnämnden får en så bred och allsidig representation från det egna kassaområdet som möjligt. Enligt utskottets uppfattning tillgodoses en sådan bred representation bäst om landstinget eller, i förekommande fall, kommunfullmäktige utser de sex ledamöter i nämnden som inte utses av regeringen. Som framhålls i motionerna 261, 269 och 270 har landstingen bättre förutsättningar än ett centralt ämbetsverk att på ett riktigt sätt återspegla arbetsmarknadens strukturella särdrag inom varje nämnds geografiska område. Utskottet anser därför att de ledamöter i socialförsäkringsnämnden som inte utses av regeringen skall utses av landstinget eller i förekommande fall av kommunfullmäktige. Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till motionerna 261, 269 yrkande 1 och 270 yrkande 1 i motsvarande delar.

dels att utskottet under moment 4 bort hemställa

> 4. beträffande *utseende av ledamöter i socialförsäkringsnämnd*
> att riksdagen med bifall till motion 1985/86:261 och motionerna 1985/86:269 yrkande 1 och 1985/86:270 yrkande 1, sistnämnda motionsyrkanden i motsvarande delar, avslår propositionen i motsvarande del.

4. Förslag om ledamöter från organisationer på arbetsmarknaden (mom. 5)

Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Barbro Sandberg (fp) och Kersti Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Utskottet anser" och slutar på s. 9 med "270 yrkande 1" bort i de delar som berör förslag om ledamöter från organisationer på arbetsmarknaden ha följande lydelse:

Utskottet avvisar förslaget i propositionen om att arbetsmarknadens parter skall ges särskild representation i nämnderna. En ordning där landstinget eller i förekommande fall kommunfullmäktige utser ledamöterna i nämnder ger tillräckliga garantier för en allsidig representation för olika samhällsgrupper utan de inslag av korporativism som förslaget i propositionen innehåller. Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till motionerna 269 yrkande 1 och 270 yrkande 1 i motsvarande delar.

dels att utskottet under moment 5 bort hemställa

5. beträffande *förslag om ledamöter från organisationer på arbetsmarknaden*

att riksdagen med bifall till motionerna 1985/86:269 yrkande 1 och 1985/86:270 yrkande 1, båda i motsvarande delar, avslår propositionen i motsvarande del.

5. Lagförslagen (mom. 8)

Nils Carlshamre, Siri Häggmark och Sten Andersson i Malmö (alla m) anser – under förutsättning av bifall till reservation 1 – att utskottet under moment 8 bort hemställa

8. beträffande *lagförslagen*

att riksdagen avslår de i propositionen framlagda förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1962:382) angående införande av lagen om allmän försäkring,
3. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
4. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
5. lag om ändring i lagen (1974:84) om delpensionsförsäkring,
6. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
7. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
8. lag om ändring i lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar,
9. lag om ändring i lagen (1984:989) om socialförsäkringsväsendet under krig och krigsfara.

6. Lagförslagen (mom. 8)

Margareta Andrén (fp), Karin Israelsson (c), Barbro Sandberg (fp) och Kersti Johansson (c) anser – under förutsättning av bifall till reservationerna 3 och 4 – att utskottet under moment 8 bort hemställa

8. beträffande *lagförslagen*

att riksdagen antar de i propositionen framlagda förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring med den ändringen att 18 kap. 20 § erhåller följande såsom *Reservanternas förslag* betecknade lydelse:

Propositionens förslag	*Reservanternas förslag*
	18 kap.
	20 §
En socialförsäkringsnämnd skall bestå av sju ledamöter. Av dessa utses en ledamot, som skall vara nämndens ordförande, av regeringen. *Av de övriga ledamöterna utses tre av riksförsäkringsverket efter förslag av partsorganisationerna på arbetsmarknaden och väljs tre av*	En socialförsäkringsnämnd skall bestå av sju ledamöter. Av dessa utses en ledamot, som skall vara nämndens ordförande, av regeringen. *Övriga ledamöter väljs av landstinget.* Om kassans verksamhetsområde utgörs av en kommun, skall *de övriga ledamöterna* väljas av kom-

Regeringens förslag	*Reservanternas förslag*
landstinget. Om kassans verksamhetsområde utgörs av en kommun, skall *tre ledamöter* väljas av kommunfullmäktige i stället för av landstinget. Nämnden utser inom sig en vice ordförande.	munfullmäktige i stället för av landstinget. Nämnden utser inom sig en vice ordförande.
För *var och en av de av riksförsäkringsverket utsedda ledamöterna skall, efter förslag i samma ordning som enligt första stycket, en suppleant utses.* För de ledamöter som har valts av landstinget eller kommunfullmäktige skall lika många suppleanter väljas.	För de ledamöter som har valts av landstinget eller kommunfullmäktige skall lika många suppleanter väljas.

Bestämmelserna i 7 § fjärde stycket om val av ledamöter eller suppleanter i styrelse för allmän försäkringskassa skall tillämpas vid landstingets och kommunfullmäktiges val av ledamöter eller suppleanter i socialförsäkringsnämnd.

2. lag om ändring i lagen (1962:382) angående införande av lagen om allmän försäkring,
3. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
4. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
5. lag om ändring i lagen (1974:84) om delpensionsförsäkring,
6. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
7. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
8. lag om ändring i lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar,
9. lag om ändring i lagen (1984:989) om socialförsäkringsväsendet under krig och krigsfara.

7. Lagförslagen (mom. 8)

Margó Ingvardsson (vpk) anser – under förutsättning av bifall till reservation 3 – att utskottet under moment 8 bort hemställa

8. beträffande *lagförslagen*

att riksdagen antar de i propositionen framlagda förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring med den ändringen att 18 kap. 20 § erhåller följande såsom *Reservantens förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag	*Reservantens förslag*
	18 kap.
	20 §
En socialförsäkringsnämnd skall bestå av sju ledamöter. Av dessa utses en ledamot, som skall vara nämndens ordförande, av regeringen. *Av de övriga ledamöterna utses tre av riksförsäkringsverket* efter förslag av *partsorganisationer* på ar-	En socialförsäkringsnämnd skall bestå av sju ledamöter. Av dessa utses en ledamot, som skall vara nämndens ordförande, av regeringen. *Övriga ledamöter utses av landstinget, varav tre* efter förslag av *organisationer* på arbetsmarknaden. Om

Regeringens förslag

betsmarknaden *och väljs tre av landstinget*. Om kassans verksamhetsområde utgörs av en kommun, skall *tre* ledamöter *väljas* av kommunfullmäktige i stället för av landstinget. Nämnden utser inom sig en vice ordförande.

För var och en av de av riksförsäkringsverket utsedda ledamöterna skall, efter förslag i samma ordning som enligt första stycket, en suppleant utses. För de ledamöter som har *valts* av landstinget eller kommunfullmäktige skall lika många suppleanter *väljas*.

Bestämmelserna i 7 § fjärde stycket om val av ledamöter eller suppleanter i styrelse för allmän försäkringskassa skall tillämpas vid landstingets och kommunfullmäktiges val av ledamöter eller suppleanter i socialförsäkringsnämnd.

Reservanternas förslag

kassans verksamhetsområde utgörs av en kommun skall *sex* ledamöter *utses* av kommunfullmäktige i stället för av landstinget. Nämnden utser inom sig en vice ordförande.

För de ledamöter som har *utsetts* av landstinget eller kommunfullmäktige skall lika många suppleanter *utses. Härvid skall för de tre ledamöter som utsetts efter förslag av organisationer på arbetsmarknaden suppleanterna utses efter förslag i samma ordning som enligt första stycket.*

Bestämmelserna i 7 § fjärde stycket om val av ledamöter eller suppleanter i styrelse för allmän försäkringskassa skall tillämpas vid landstingets och kommunfullmäktiges val av *de* ledamöter eller suppleanter i socialförsäkringsnämnd *som inte utses efter förslag av organisationer på arbetsmarknaden.*

2. lag om ändring i lagen (1962:382) angående införande av lagen om allmän försäkring,
3. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
4. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
5. lag om ändring i lagen (1974:84) om delpensionsförsäkring,
6. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,
7. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
8. lag om ändring i lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar,
9. lag om ändring i lagen (1984:989) om socialförsäkringsväsendet under krig och krigsfara.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring[1]
dels att 18 kap. 23 och 24 §§ skall upphöra att gälla,
dels att 18 kap. 6, 9, 20–22, 25 och 26 §§ samt 20 kap. 2 a, 10, 10 a och 11 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
18 kap.	
6 §	
I allmän försäkringskassa *skola* finnas styrelse, en eller flera *pensionsdelegationer samt försäkringsnämnder enligt vad nedan stadgas. I den mån ej* annat *föreskrives* tillkommer det styrelsen att besluta i angelägenheter, *med vilka* kassan har att *taga befattning*.	I *en* allmän försäkringskassa *skall* finnas *en* styrelse *och* en eller flera *socialförsäkringsnämnder. Regeringen beslutar hur många socialförsäkringsnämnder som skall finnas i riket. Riksförsäkringsverket beslutar för varje kassa om antalet nämnder i kassan. Om inte* annat *föreskrivs* tillkommer det styrelsen att besluta i angelägenheter, *som* kassan har att *befatta sig med*.
Stadgar för allmän försäkringskassa *skola*, på förslag av kassan, fastställas och registreras av riksförsäkringsverket. Stadgarna *skola angiva* var kassans styrelse skall *hava* sitt säte och hur kassans värde- och övriga säkerhetshandlingar *skola* förvaras.	Stadgar för allmän försäkringskassa *skall*, på förslag av kassan, fastställas och registreras av riksförsäkringsverket. Stadgarna *skall ange* var kassans styrelse skall *ha* sitt säte och hur kassans värde- och övriga säkerhetshandlingar *skall* förvaras.
9 §	
Ledamot av allmän försäkringskassas styrelse skall *vara svensk medborgare. Uppdraget må ej innehavas av den som är omyndig.*	Ledamot av allmän försäkringskassas styrelse skall *ha rösträtt vid val av kommunfullmäktige.*
20 §	
Frågor om förtidspension, med undantag av ärenden som avses i 7 kap. 1 § andra stycket, samt om handikappersättning och vårdbidrag avgörs i allmän försäkringskassa av en pensionsdelegation, som består av åtta ledamöter. Dessa är ordföranden i kassans styrelse, som också är ordförande i delegationen, vice ordföranden i kassans styrelse, två av riksförsäkringsverket utsedda läkare, två av	*En socialförsäkringsnämnd skall bestå av sju ledamöter. Av dessa utses en ledamot, som skall vara nämndens ordförande, av regeringen. Av de övriga ledamöterna utses tre av riksförsäkringsverket efter förslag av partsorganisationer på arbetsmarknaden och väljs tre av landstinget.* Om kassans verksamhetsområde utgörs av en kommun, skall *tre* ledamöter väljas av kommunfullmäktige i stället för av

[1] Lagen omtryckt 1982: 120.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
riksförsäkringsverket utsedda ledamöter som skall ha särskild erfarenhet av arbetsförhållanden och två av landstinget valda ledamöter. Om kassans verksamhetsområde utgörs av en kommun, skall *två* ledamöter väljas av kommunfullmäktige i stället för av landstinget. *När det finns skäl till det får regeringen utse särskild ordförande och vice ordförande i en pensiondelegation.*	landstinget. *Nämnden utser inom sig en vice ordförande.*
För var och en av de av riksförsäkringsverket utsedda ledamöterna skall en suppleant utses. *Regeringen får föreskriva att två suppleanter skall utses för var och en av de läkare, som har utsetts av riksförsäkringsverket.* För de ledamöter som har valts av landstinget eller kommunfullmäktige skall lika många suppleanter väljas.	För var och en av de av riksförsäkringsverket utsedda ledamöterna skall, *efter förslag i samma ordning som enligt första stycket,* en suppleant utses. För de ledamöter som har valts av landstinget eller kommunfullmäktige skall lika många suppleanter väljas.
Bestämmelserna i 7 § fjärde stycket om val av ledamöter eller suppleanter i styrelse för allmän försäkringskassa skall tillämpas vid landstingets och kommunfullmäktiges val av ledamöter eller suppleanter i *pensionsdelegation.*	Bestämmelserna i 7 § fjärde stycket om val av ledamöter eller suppleanter i styrelse för allmän försäkringskassa skall tillämpas vid landstingets och kommunfullmäktiges val av ledamöter eller suppleanter i *socialförsäkringsnämnd.*
I allmän försäkringskassa får med regeringens medgivande finnas flera pensionsdelegationer.	
	21 §
	En socialförsäkringsnämnd avgör frågor om rätt till
	1. förtidspension med undantag av ärenden som avses i 7 kap. 1 § andra stycket,
	2. handikappersättning,
	3. vårdbidrag.
	Socialförsäkringsnämnden avgör även frågor om rätt till förmåner enligt vad som föreskrivs i andra författningar.
Pensionsdelegation är beslutför då minst fyra ledamöter *äro* närvarande. *I delegationens sammanträden men ej i dess beslut äga den allmänna försäkringskassans direktör samt en företrädare för länsarbetsnämnden deltaga.*	*Socialförsäkringsnämnden* är beslutför då minst fyra ledamöter *är* närvarande.
I övrigt skall vad i 8–10 §§ *är stadgat* med avseende på styrelse	I övrigt skall vad i 8–10 §§ *föreskrivs* med avseende på styrelse *ha*

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
äga motsvarande tillämpning med avseende på *pensionsdelegation*. Har föredraganden från beslutet avvikande mening skall denna antecknas till protokollet.	motsvarande tillämpning med avseende på *socialförsäkringsnämnden*. Har föredraganden från beslutet avvikande mening skall denna antecknas till protokollet.
22 §	
Ärende *avgöres* i *pensionsdelegation* efter föredragning av *föredragande för pensionsärenden*.	Ärende *avgörs* i *socialförsäkringsnämnd* efter föredragning av *tjänsteman hos den allmänna försäkringskassan*.
I ärende, som *handlägges* av *pensionsdelegation, må envar* som saken rör eller som eljest *antages* kunna lämna upplysningar av betydelse *höras*.	I ärende, som *handläggs* av *socialförsäkringsnämnden, får nämnden höra den* som saken rör eller som eljest *antas* kunna lämna upplysningar av betydelse.
Begär den saken rör att *bliva* muntligen hörd inför *pensionsdelegation*, skall *hans begäran villfaras*, om *ej* särskilda skäl *däremot äro*.	Begär den *som* saken rör att *bli* muntligen hörd inför *socialförsäkringsnämnden*, skall *nämnden höra honom*, om *inte* särskilda skäl *talar mot det*.
25 §	
Arvode och annan ersättning till ledamot av styrelse och *pensionsdelegation fastställas* av regeringen.	Arvode och annan ersättning till ledamot av styrelse och *socialförsäkringsnämnd fastställs* av regeringen.
Arvode och annan ersättning till *ledamot av försäkringsnämnd; till* revisor och till sådan ställföreträdare för styrelse som *omförmäles* i 18 § första stycket *fastställas* av riksförsäkringsverket.	Arvode och annan ersättning till revisor och till sådan ställföreträdare för styrelse som *nämns* i 18 § första stycket *fastställs* av riksförsäkringsverket.
Arvode och annan ersättning som avses i denna paragraf *utgivas* av den allmänna försäkringskassan.	Arvode och annan ersättning som avses i denna paragraf *utges* av den allmänna försäkringskassan.
26 §	
Vad i detta kapitel *är stadgat* om ledamot av styrelse, *pensionsdelegation* eller *försäkringsnämnd* samt om revisor skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant.	Vad i detta kapitel *föreskrivs* om ledamot av styrelse eller *socialförsäkringsnämnd* samt om revisor skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant.

Har suppleant för styrelseledamot deltagit i behandlingen av fråga rörande rättshandling gentemot tredje man, är den omständigheten att förutsättningar för hans inträde i styrelseledamots ställe saknades, utan verkan mot tredje man, om denne ej insåg eller bort inse nämnda förhållande.

20 kap.
2 a §[2]

Om det inte utan betydande dröjsmål kan avgöras om rätt till ersättning föreligger enligt denna lag, men det finns sannolika skäl för att sådan rätt

[2] Senaste lydelse 1983: 191.

föreligger, skall försäkringskassan besluta att ersättning skall betalas ut med ett skäligt belopp om detta är av väsentlig betydelse för den försäkrade. Detsamma gäller om det står klart att rätt till ersättning föreligger men ersättningens belopp inte kan bestämmas utan betydande dröjsmål. För sådan ersättning får föreskrivas särskilda villkor.

Om det senare bestäms att ersättning inte skall utges eller skall utges med lägre belopp är den försäkrade inte skyldig att betala tillbaka utbetalad ersättning i andra fall än som anges i 4 §.

Finns det sannolika skäl att dra in eller minska en ersättning, kan försäkringskassan besluta att ersättningen skall hållas inne eller utges med lägre belopp till dess slutligt beslut fattas.

I ärenden som skall avgöras av *pensionsdelegation eller försäkringsnämnd* får beslut enligt första och tredje styckena fattas av *föredraganden eller av någon annan* tjänsteman i försäkringskassan, om *delegationen eller* nämnden gett ett sådant bemyndigande.

I ärenden som skall avgöras av *socialförsäkringsnämnd* får beslut enligt första och tredje styckena fattas av tjänsteman i försäkringskassan, om nämnden gett ett sådant bemyndigande.

10 §

Beslut av en allmän försäkringskassa i ärenden om försäkring enligt denna lag skall omprövas av kassan, om det begärs av en enskild som beslutet angår och beslutet inte har meddelats med stöd av 10 a §.

Beslut av en allmän försäkringskassa *som har fattats av tjänsteman* i ärenden om försäkring enligt denna lag skall omprövas av kassan, om det begärs av en enskild som beslutet angår och beslutet inte har meddelats med stöd av 10 a §. *Omprövningen skall göras av socialförsäkringsnämnden om beslutet gäller fråga som avses i 3 kap. 7-9 eller 17 § eller 20 kap. 3 eller 4 §.*

Vid omprövningen får beslutet inte ändras till den enskildes nackdel.

Om omprövning begärs av ett beslut och riksförsäkringsverket anför besvär över samma beslut, skall försäkringskassan sända över ärendet till försäkringsrätten utan föregående omprövning. Begäran om omprövning skall därvid i försäkringsrätten anses som en besvärsinlaga.

10 a §

Även om begäran om omprövning inte har framställts, skall försäkringskassan ändra ett beslut i ett ärende om försäkring enligt denna lag, som har fattats av kassan och *ej* har prövats av försäkringsrätten,

Försäkringskassan skall ändra ett beslut i ett ärende om försäkring enligt denna lag, som har fattats av kassan och *inte* har prövats av försäkringsrätten,

1. om beslutet på grund av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet,
2. om beslutet har blivit oriktigt på grund av att det har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag,
3. om beslutet har blivit oriktigt på grund av uppenbart felaktig rättstillämpning eller annan liknande orsak.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Ändring behöver inte göras om oriktigheten är av ringa betydelse.	*Ändring skall göras även om begäran om omprövning inte har framställts enligt 10 §.* Ändring behöver inte göras om oriktigheten är av ringa betydelse.

Ett beslut får ej ändras till den försäkrades nackdel såvitt gäller förmån som har förfallit till betalning och ej heller i annat fall om det finns synnerliga skäl mot det.

En fråga om ändring enligt denna paragraf får ej tagas upp sedan mer än två år förflutit från den dag då beslutet meddelades. Ändring får dock ske även efter utgången av denna tid, om det först därefter har kommit fram att beslutet har fattats på uppenbart felaktigt eller ofullständigt underlag eller om det finns andra synnerliga skäl.

11 §

Beslut av allmän försäkringskassa eller riksförsäkringsverket i ärenden om försäkring enligt denna lag får överklagas hos försäkringsrätten genom besvär. *Försäkringskassans beslut* får dock inte överklagas av en enskild innan *kassan* har *omprövat sitt beslut* enligt 10 §. Besvär som anförs av en enskild innan beslutet har omprövats skall anses som en begäran om omprövning enligt nämnda paragraf.	Beslut av *en* allmän försäkringskassa eller riksförsäkringsverket i ärenden om försäkring enligt denna lag får överklagas hos försäkringsrätten genom besvär. *Ett beslut som har fattats av en tjänsteman hos försäkringskassan* får dock inte överklagas av en enskild innan *beslutet* har *omprövats* enligt 10 §. Besvär som anförs av en enskild *över ett sådant beslut* innan beslutet har omprövats skall anses som en begäran om omprövning enligt nämnda paragraf.

Att försäkringsrättens beslut överklagas genom besvär hos försäkringsöverdomstolen framgår av förvaltningsprocesslagen (1971:291).

---

1. Denna lag träder i kraft, i fråga om 18 kap. 6, 9 och 20–26 §§ samt 20 kap. 2a § den 1 januari 1987, och i övrigt den 1 januari 1988.

2. Har ett beslut meddelats av en pensionsdelegation eller en försäkringsnämnd och begär den försäkrade att beslutet skall omprövas enligt 20 kap. 10 § skall omprövningen ske i socialförsäkringsnämnd, om omprövningen inte har hunnit slutföras före den 1 januari 1987 eller om begäran om omprövning görs därefter.

3. I fråga om omprövning av beslut av socialförsäkringsnämnd som har meddelats före den 1 januari 1988 gäller äldre bestämmelser.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962: 382) angående införande av lagen om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att 32 § lagen (1962: 382) angående införande av lagen om allmän försäkring skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
32 §[1]	
Fråga rörande änkepension i anledning av dödsfall, som inträffat före den 1 juli 1960, *eller om bidrag som avses i 15 eller 19 §* skall *i allmän försäkringskassa* prövas av den *försäkringsnämnd, inom vars verksamhetsområde den till pensionen eller bidraget berättigade senast blivit mantalsskriven.*	Fråga rörande änkepension i anledning av dödsfall, som inträffat före den 1 juli 1960, skall prövas av den *allmänna försäkringskassa, hos vilken den försäkrade är inskriven.*
Vid omräkning av förmånsbeloppen för änkepensioner till följd av ändrade förhållanden gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 6 *och 10 §§* lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension.	Vid omräkning av förmånsbeloppen för änkepensioner till följd av ändrade förhållanden gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 6 § lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.

[1] Senaste lydelse 1982:233.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

Härigenom föreskrivs att 10 § lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension[1] skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
10 §[2]	
Frågor om förmåner enligt denna lag skall i den allmänna försäkringskassan prövas av *den försäkringsnämnd, inom vars verksamhetsområde den pensionsberättigade är mantalsskriven. Detta gäller dock inte inverkan på förmånerna av sådana inkomster som avses i 6 § andra stycket.*	Frågor om förmåner enligt denna lag skall i den allmänna försäkringskassan prövas av *socialförsäkringsnämnd i den omfattning regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, riksförsäkringsverket föreskriver.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.

[1] Lagen omtryckt 1976: 1014.
[2] Senaste lydelse 1982: 232.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott

Härigenom föreskrivs att 22 § lagen (1964:143) om bidragsförskott[1] skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	22 §[2]
Bestämmelserna i 17 kap. 1 § första stycket och 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om sammanträffande av förmåner, ändring av beslut samt talan mot allmän försäkringskassas och försäkringsrätts beslut har motsvarande tillämpning i ärende enligt denna lag.	*Ärende enligt 18 § skall i allmän försäkringskassa avgöras av socialförsäkringsnämnd.* Bestämmelserna i 17 kap. 1 § första stycket och 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om sammanträffande av förmåner, ändring av beslut samt talan mot försäkringskassas och försäkringsrätts beslut har motsvarande tillämpning i ärende enligt denna lag. *Omprövning av beslut i fråga om återbetalningsskyldighet enligt 13 § skall göras av socialförsäkringsnämnd.*

Beslut av allmän försäkringskassa eller försäkringsrätt länder till omedelbar efterrättelse, om ej annorlunda förordnas.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.
2. Bestämmelsen i 22 § andra stycket i sin nya lydelse tillämpas dock först från och med den 1 januari 1988.
3. I fråga om omprövning av beslut av socialförsäkringsnämnd som har meddelats före den 1 januari 1988 gäller äldre bestämmelser.

[1] Lagen omtryckt 1976: 277.
[2] Senaste lydelse 1983: 194.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1979: 84) om delpensionsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 17 och 20 §§ lagen (1979:84) om delpensionsförsäkring skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
17 §	
Ärende om delpension skall i försäkringskassa avgöras av *pensionsdelegation* enligt 18 kap. 20–22 §§ lagen (1962: 381) om allmän försäkring	Ärende om delpension skall i försäkringskassa avgöras av *socialförsäkringsnämnd* enligt 18 kap. 20–22 §§ lagen (1962: 381) om allmän försäkring
1. *om 8 § skall tillämpas,*	1. *om sökanden efter arbetstidsminskningen inte förvärvsarbetar enbart som anställd eller*
2. om ärendet är av vidlyftig eller svår beskaffenhet *eller*	2. om ärendet är av vidlyftig eller svår beskaffenhet.
3. *om tjänsteman hos försäkringskassan finner skäl föreligga mot bifall till pensionsansökan.*	
Första stycket gäller ej i den mån pensionsansökan skall avslås på grund av att sökanden	
1. inte uppfyller föreskrivna villkor om viss ålder, tio års pensionsgrundande inkomst för tilläggspension eller bosättning i Sverige,	
2. uppbär allmän förtids- eller ålderspension för tid som ansökan avser eller	
3. ansöker om delpension för längre tid tillbaka än som får beviljas.	
När pensionsdelegation avgör ärende enligt denna lag skall i stället för två av riksförsäkringsverket utsedda läkare ingå två av arbetsmarknadsstyrelsen utsedda ledamöter. Av dessa skall den ene representera länsarbetsnämnden och den andre ha särskild erfarenhet av ärenden om arbetslöshetsförsäkring och utses efter förslag av de erkända arbetslöshetskassornas samorganisation.	
20 §	
Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962: 381) om allmän försäkring om ändring av beslut samt talan mot allmän försäkringskassas och försäkringsrätts beslut tillämpas även i ärende enligt denna lag.	Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962: 381) om allmän försäkring om ändring av beslut samt talan mot allmän försäkringskassas och försäkringsrätts beslut tillämpas även i ärende enligt denna lag. *Omprövning av beslut i fråga om återbetalningsskyldighet enligt*

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	19 § skall göras av socialförsäkringsnämnd.

Beslut i ärende enligt denna lag länder omedelbart till efterrättelse, om ej annat anges i beslutet eller bestäms av domstol som har att pröva beslutet.

---

1. Denna lag träder i kraft, i fråga om 17 § den 1 januari 1987, och i övrigt den 1 januari 1988.

2. Har ett beslut meddelats av en pensionsdelegation och begär den försäkrade att beslutet skall omprövas enligt 20 § jämfört med 20 kap. 10 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring skall omprövningen ske i socialförsäkringsnämnd, om omprövningen inte har hunnit slutföras före den 1 januari 1987 eller om begäran om omprövning görs därefter.

3. I fråga om omprövning av beslut av socialförsäkringsnämnd som har medelats före den 1 januari 1988 gäller äldre bestämmelser.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 4 § lagen (1976: 380) om arbetsskadeförsäkring[1] skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	8 kap.
	4 §
Ärende angående livränta till den försäkrade och i annat ärende uppkommen fråga huruvida den försäkrade har ådragit sig arbetsskada till följd av annat än olycksfall skall i försäkringskassa avgöras av *pensionsdelegation*.	Ärende angående livränta till den försäkrade och i annat ärende uppkommen fråga huruvida den försäkrade har ådragit sig arbetsskada till följd av annat än olycksfall skall i försäkringskassa avgöras av *socialförsäkringsnämnd*. *Omprövning av beslut som gäller fråga som avses i 3 kap. 5 § och 6 kap. 5 § skall, om beslutet har fattats av tjänsteman, göras av socialförsäkringsnämnd.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.

2. Bestämmelsen i 8 kap 4 § andra stycket i sin nya lydelse tillämpas dock först från och med den 1 januari 1988.

3. Har ett beslut meddelats av en pensionsdelegation och begär den försäkrade att beslutet skall omprövas enligt 8 kap. 12 § jämfört med 20 kap. 10 § lagen (1962: 381) om allmän försäkring skall omprövningen ske i socialförsäkringsnämnd, om omprövningen inte har hunnit slutföras före den 1 januari 1987 eller om begäran om omprövning görs därefter.

4. I fråga om omprövning av beslut av socialförsäkringsnämnd som har meddelats före den 1 januari 1988 gäller äldre bestämmelser.

[1] Lagen omtryckt 1977: 264.

7 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs att 15 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag[1] skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	15 §[2]
Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962: 381) om allmän försäkring om ändring av beslut samt talan mot allmän försäkringskassas och försäkringsrätts beslut *ha* motsvarande tillämpning i ärende enligt denna lag.	Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om ändring av beslut samt talan mot allmän försäkringskassas och försäkringsrätts beslut *har* motsvarande tillämpning i ärende enligt denna lag. *Omprövning av beslut i fråga om återbetalningsskyldighet enligt 12 § skall göras av socialförsäkringsnämnd.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

[1] Lagen omtryckt 1973: 449.
[2] Senaste lydelse 1978: 34.

8 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 5, 7 och 9 §§ lagen (1978:28) om försäkringsdomstolar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 §[1]	
I försäkringsrätt finns försäkringsrättsråd och försäkringsrättsassessorer. Försäkringsrättsråd utnämns av regeringen. Försäkringsrättsassessorer förordnas av försäkringsrätten.	I försäkringsrätt finns försäkringsrättsråd och försäkringsrättsassessorer, *som skall vara lagfarna*. Försäkringsrättsråd utnämns av regeringen. Försäkringsrättsassessorer förordnas av försäkringsrätten.
Försäkringsrättsråd och försäkringsrättsassessorer skall vara lagfarna. Föreligger särskilda skäl, får den som har god kännedom om socialförsäkringslagstiftningen utses till försäkringsrättsråd eller försäkringsrättsassessor, fastän han icke är lagfaren.	

Regeringen utnämner ett försäkringsrättsråd att vara chef för domstolen.

7 §[2]

Försäkringsrätt är domför med tre ledamöter som är försäkringsrättsråd eller försäkringsrättsassessorer. Härutöver skall två nämndemän ingå i rätten vid prövning av besvär över

1. beslut som i allmän försäkringskassa har avgjorts av *pensionsdelegation*,	1. beslut som i allmän försäkringskassa har avgjorts av *socialförsäkringsnämnd och*
2. beslut som i allmän försäkringskassa har avgjorts av försäkringsnämnd i dess helhet och	2. beslut enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd eller motsvarande äldre bestämmelser.
3. beslut enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, lagen (1977: 265) om statligt personskadeskydd eller motsvarande äldre bestämmelser.	

Försäkringsrätten är domför med enbart en ledamot, som är försäkringsrättsråd eller försäkringsrättsassessor, i fall som avses i 3 § andra stycket 1–3. Detsamma gäller vid avgörande av mål där värdet av den förmån som är under prövning i rätten understiger 2 500 kronor och det överklagade beslutet inte är sådant som avses i första stycket. Om det av särskild anledning är påkallat, prövas ett mål som förut sagts i stället av tre ledamöter, som är försäkringsrättsråd eller försäkringsrättsassessorer.

[1] Senaste lydelse 1982:535.
[2] Senaste lydelse 1982:121.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 §	
Valbar till nämndeman i försäkringsrätt är myndig svensk medborgare, som är kyrkobokförd i länet och ej har fyllt sjuttio år. Tjänsteman i allmän försäkringskassa eller ledamot av *pensionsdelegation eller försäkringsnämnd*, tjänsteman vid lokal skattemyndighet eller riksförsäkringsverket, lagfaren domare, annan ledamot eller tjänsteman i försäkringsdomstol, åklagare, advokat eller annan som har till yrke att föra andras talan inför rätta får ej vara nämndeman.	Valbar till nämndeman i försäkringsrätt är myndig svensk medborgare, som är kyrkobokförd i länet och ej har fyllt sjuttio år. Tjänsteman i allmän försäkringskassa eller ledamot av *socialförsäkringsnämnd*, tjänsteman vid lokal skattemyndighet eller riksförsäkringsverket, lagfaren domare, annan ledamot eller tjänsteman i försäkringsdomstol, åklagare, advokat eller annan som har till yrke att föra andras talan inför rätta får ej vara nämndeman.

Den som har fyllt sextio år eller uppger annat giltigt hinder är ej skyldig att mottaga uppdrag som nämndeman. Den som har avgått som nämndeman är ej skyldig att mottaga nytt uppdrag förrän efter sex år.

Rätten prövar självmant den valdes behörighet.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.
2. Äldre bestämmelser i 5 § tillämpas fortfarande för den som har utnämnts till försäkringsrättsråd eller förordnats till försäkringsrättsassessor före ikraftträdandet.

9 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1984: 989) om socialförsäkringsväsendet under krig och krigsfara

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1984: 989) om socialförsäkringsväsendet under krig och krigsfara skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 §	
Föreligger hinder eller avsevärda svårigheter för en *pensionsdelegation eller försäkringsnämnd* hos en allmän försäkringskassa att avgöra ärenden i den ordning som är föreskriven, får beslut fattas av *delegationen eller* nämnden i annan sammansättning eller med mindre antal ledamöter. Motsvarande gäller beslut av försäkringskassans styrelse eller beslut i andra ärenden vars avgörande kan ankomma på ett särskilt organ hos kassan. Beslut får även när det är påkallat fattas av tjänsteman hos försäkringskassan.	Föreligger hinder eller avsevärda svårigheter för en *socialförsäkringsnämnd* hos en allmän försäkringskassa att avgöra ärenden i den ordning som är föreskriven, får beslut fattas av nämnden i annan sammansättning eller med mindre antal ledamöter. Motsvarande gäller beslut av försäkringskassans styrelse eller beslut i andra ärenden vars avgörande kan ankomma på ett särskilt organ hos kassan. Beslut får även när det är påkallat fattas av tjänsteman hos försäkringskassan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.

gotab Stockholm 1986 10438